

INTERMEZZO

Mert Yeşilenderes

mertyesilenderes@hotmail.com

Orada bir bestecimiz var uzakta...

Zeki Evyapan

Yaşamını uzun yıllardır Almanya'da sürdüren Türk besteci Zeki Evyapan'la sanat yaşamının uğrak noktalarını konuştuk.

Birkaç yıl önce Kuzey Almanya'nın şirin kasabalarından Eutin'de bir müzik okulunda ders vermeye başladığımda, bu küçük ve sakin yer hakkında en ufak bir fikrim yoktu. İlk büyük şaşkınlığım, Romantik dönemin önde gelen bestecilerinden ve ilk Romantik Alman operası olan *Der Freischütz*'un bestecisi Carl Maria von Weber'in Eutin'de doğduğunu öğrenmek oldu. Bir de bu küçük kasabada her yıl iki önemli müzik festivali yapıldığını keşfettiğimde, müzikal anlamda çok da sakin bir yerde olmadığını düşündüm. İkinci büyük şaşkınlığım ise, okuldaki bir meslektaşımın Eutin'de uzun yıllardır yaşayan bir Türk besteciden bahsetmesi oldu. Zeki Evyapan ismini duyunca merakım iyice arttı.

Yaklaşık 50 yıldır Eutin'de eşi Wiebke Evyapan ile oldukça mütevazı bir yaşam süren Zeki Bey'le tanışmamız işte böyle tesadüfi bir şekilde oldu. İlerleyen aylarda görüşmelerimize devam ettik. Birlikte müzik üzerine sohbet ederek eserlerini inceledik. Andante için yazmaya başladığım dönemde kendisiyle de röportaj yapmak istediğimi dile getirdiğimde ise bu teklifimi memnuniyetle kabul etti. Zeki Bey Türkiye'de yeterince tanınmadığı için hâlen biraz buruk, öte yandan her zaman çok esprili, pozitif ve kendine has bir kişiliğe sahip. Dinlediğim ve piyanoda bizzat deşifre ettiğim kadarıyla eserleri de öyle. Söyleşimizi okurken sizlerin de Zeki Bey'i tanımaktan mutluluk duyacağınızı ümit ediyorum...

Zeki Bey, uzun yıllardır Almanya'da görece sakin bir yaşam sürdürdüğünüz için okuyucularımızın çoğu sizinle bu

söyleşi aracılığıyla ilk kez tanışıyor olacak. Öncelikle biraz kendinizden ve eğitim hayatınızdan söz edebilir misiniz?

1946 yılında Diyarbakır'da doğdum. Okul çağına geldiğimde ise Ankara'ya yerleştim. Orada büyüdüğüm ve okula gittiğim için daha çok Ankaralıyım diyebilirim. Müzik eğitimi ise Cebeci Konservatuarı'nda (şimdiki adıyla Hacettepe Üniversitesi Ankara Devlet Konservatuarı) başladım. Eş zamanlı olarak Ulvi Cemal Erkin'den piyano, Ahmed Adnan Saygun'dan ise kompozisyon dersleri aldım ve her iki bölümü de başarıyla bitirdim. Daha sonra yine Ankara'da Alman Akademik Değişim Servisi'nin (DAAD) sunduğu bir programdan yararlanarak şeflik ve org eğitimi almak istedim. Fakat bir sonuç alamadım. Bunun üzerine eğitimime yurt dışında devam etme fikrine yoğunlaştım ve Lübeck Müzik Yüksekokulu'na (Musikhochschule Lübeck) kabul edildim. Hemen ardından devlet bursuna başvurduğum ve bu sefer şansım yaver gitti. Aldığım burs sayesinde org ve şeflik eğitimime Lübeck'te başlayabildim. Bunların yanında koro şefliği eğitimi de almak istiyordum. Fakat aldığım burs dört yıl ile sınırlı olduğu için eğitimimi uzatamazdım. Bu yüzden üç dalı birden dört yıl içinde bitirmem gerekti.

Ahmed Adnan Saygun ve Ulvi Cemal Erkin o yıllarda hem besteci hem de eğitmen olarak Türk müzik camiasında çok etkin rol oynuyorlardı. Siz bu iki önemli müzisyenle geçen öğrenim yıllarınızı nasıl değerlendirirsiniz?

ELGİZ Müzesi'nde Doğa, Bahçeler, Düşler sergisi devam ediyor !

Arkas Koleksiyonu'nda

DOĞA
BAHÇELER
DÜŞLER

NATURE
GARDENS
FANTASIES
in the Arkas Collection

04.03.2022 - 31.07.2022

GİRİŞ ÜCRETSİZDİR
FREE ENTRANCE

ARKAS
SANAT MERKEZİ

ELGİZ MUSEUM

20Y+

Beybi GiZ Plaza Maslak, İstanbul
+90 (212) 290 25 25

Ziyaret Saatleri:
Salı-Cuma 10:00 - 17:00
Cumartesi 10:00 - 16:00
Pazar-Pazartesi Kapalı

ELGİZ MUSEUM

Her ikisiyle de ilişkim gayet iyiydi. Ama Saygun'dan biraz çekinirdim. Çok ciddi ve disiplinli bir hocaydı. Bazen dersleri çok yoğun ve yorucu geçiyordu. Ama besteciliğe dair her şeyi ondan öğrendim ve yaptığımız çalışmalarından her zaman çok faydalandım. Erkin'in piyano dersleri de keyifli geçirdi ama eşi Ferhunde Erkin gibi aktif bir piyanist değildi. Ulvi Bey daha çok besteciliği ve Kompozisyon bölümündeki dersleriyle ön plana çıkıyordu. Bazen piyanoda teknik anlamda çok yardımcı olmasa da her zaman iyi niyetliydi ve elinden geldiğince destek olmaya çalışırdı.

Lübeck'teki öğrenim yıllarınız nasıl geçti?

Lübeck'te okulun kurucu rektörlerinden Uwe Röhl ile org çalıştım. O yıllarda okulda

sadece iki tane org vardı ve ders yoğunluğundan dolayı çalışmak pek mümkün olmuyordu. Yardımsever bir hocaydı, Lübeck Katedrali'ndeki org ile günün belirli saatlerinde çalışabilmem için bana çok yardımcı olmuştu. Ben de teşekkür olarak her pazar günü katedral korosunda tenor olarak görev aldım. Eğitimim boyunca bu böyle devam etti. Şeflik hocam ise Albert Bittner idi. Bittner, öğrencilik yıllarında Berlin Devlet Operası'nda Otto Klemperer'in asistanlığını yapmış önemli bir şefti. Mezuniyet konserimde Hamburg Senfoni Orkestrası'nı yönettim. Orkestra ile verdiğim ilk büyük konserimdi. Daha sonraki yıllarda da birlikte birkaç konser verdik. Eğitimim boyunca Lübeck Operası'nda korrepitörlük de yaptım. Özellikle bale eşliği doğaçlama becerilerimi geliştirmem açısından çok faydalı oldu.

STONELINE

SANATIN TAŞ HALİ

Stoneline doğanın kalbinde milyonlarca yılda oluşan doğal taşları mekanlarınızda birer başyapıtı dönüştürüyor.

stonelinecollections

Okuldaki Şan bölümünün korrepitörlüğünü üstlendiğim dönemler de oldu.

Almanya'daki eğitiminizi tamamladıktan sonra hedefiniz neydi? Türkiye'ye dönmek istediniz mi?

İlk etapta askerlik için zaten dönmek zorundaydım. İzmir'de altı ay askerlik yaptım. Daha sonra çalışmak için İzmir Devlet Konservatuvarı'na (şimdiki adıyla Dokuz Eylül Üniversitesi Devlet Konservatuvarı) başvurudum. Üniversitenin rektörüyle görüştüğümüzde, hem konservatuvar orkestrasının hem de yeni kurulan İzmir Devlet Senfoni Orkestrası'nın düzenli bir şefe ihtiyacı olduğunu söyleyerek beni her iki kuruma da atamak istediler. Konservatuvarda ilaveten bazı dersleri üstlenmemi ve korrepitasyon yapmamı da öngörüyorlardı. Fakat göreve resmi olarak başlayabilmem için bakanlıktan onay alınması gerekiyordu. Bu süreç beklenenden çok uzun sürdü. Acil ihtiyaç olduğu için yine de çalışmaya başladım ve bir buçuk yıl boyunca

konservatuvarda sözleşmesiz bir şekilde ders verdim. Bir buçuk yılın sonunda nihayet gerekli onay alındığında, o güne kadarki hizmetlerimin karşılığını alamayacağımı, sözleşmenin resmi imzaların atıldığı günden itibaren geçerli olacağını söylediler. Daha sonradan anlaşıldı ki yurt dışında devlet bur-suyla okuduğum için mecburi hizmet olarak zaten belirli bir süre düşük ücretle Türkiye'de çalışmam gerekiyormuş. Fakat geçemiyordum ki... Anlamakta zorlandığım tuhaf durumları. Türkiye'de işlerin pek de hayal ettiğim gibi gitmeyeceğini farkedince Almanya'ya geri döndüm. Yine de o kısa zaman diliminde konservatuvar orkestrası ve korusuyla güzel işler yaptık. Birlikte birçok konser verdik.

Almanya'ya döndükten sonra nasıl bir yol çizdiniz kendinize?

Lübeck'e geri döndüm ve ders verebileceğim okulları araştırmaya başladım. Lübeck ve Bremen'deki müzik okullarına başvurudum. Ama o yıllarda seçenekler şimdiye göre

**FEST ÖZEL GEMİSİ İLE
TUNA NEHRİ'NDE NOEL PAZARLARI
20 - 26 Aralık 2022**

**Faruk PEKİN Koordinatörlüğünde,
Nedime Dicle, Sinan Özen ve Serhan Bali'nin
uzman rehberliğiyle eşsiz bir deneyim...**

Avia Edition / Zaha Hadid

Avia Edition'i incelemek için kodu okutunuz.

TEPTA 30.yıl
AYDINLATMA

Nispetiye Mah. Aytaç Cad. No: 24 Kat: 1-2-3 1. Levent - İstanbul / 0212 279 29 03

daha da kısıtlıydı. Birçok okulda kadro bile yoktu. Daha sonra bir tanıdığım vasıtasıyla Eutin'deki Ostholstein Bölge Müzik Okulu'nda (Kreismusikschule Ostholstein) yeni hocalara ihtiyaç olduğunu öğrenerek Eutin'e yerleştim. 33 yıl bu okulda piyano dersleri verdim. Jugend Musiziert gibi ulusal müzik yarışmalarında piyano, org ve kompozisyon dallarında jüri üyelikleri yaptım. Her yaz Eutin'de düzenlenen müzik festivalinin (Eutiner Festspiele) koro şefliğini ve korrepetitörlüğünü üstlendim. Bu görevimi de 17 yıl boyunca sürdürdüm. Kompozisyon çalışmalarına devam edebilmek için de yeterli zamanım oluyordu.

Yaklaşık 50 yıldır yaşamınızı Eutin'de sürdürüyorsunuz. Almanya'ya temelli yerleştikten sonraki yıllarda Türkiye'yle olan ilişkileriniz nasıldı? Konserler veya projeler için gidip geldiniz mi hiç?

Maalesef Türkiye ile müzikal bağlarımın çok kuvvetli olduğunu söyleyemeyeceğim. 90'lı yılların başında Münih'te bir arkadaşımın görüştüğümüzde bana İzmir Devlet Opera ve Balesi için yeni bir salon inşa edileceğinden ve orada rejisör olarak göreve başlayacağından söz etmişti. Bunun üzerine salonun açılışı için bir opera bestelememi rica etti. Açılışa kadar yaklaşık dört-beş yıl zamanımız vardı. Bu sayede *Kral Midas* adlı operamı besteledim. Metni de bana rejisörün kendisi vermişti. Eseri tamamladığımda bas ve soprano solistlerin partileri özellikle ön planda olduğu için Eutin'de birlikte piyanolu birkaç prova bile yaptık. Ama maalesef bu proje hiç gerçekleşmedi, zannediyorum yeni salon da hâlen inşa edilmedi. Nedenini ben de bilmiyorum. Daha sonraki yıllarda *Kral Midas*'ı Türkiye'deki bütün opera kurumlarına ayrı ayrı gönderdim. Çoğundan olumlu veya olumsuz hiçbir dönüş alamadım. Uzun zaman sonra dönemin Kültür Bakanlığı'nda görevli bir hanımefendiden bir telefon geldi. Eseri çok başarılı bulunduğunu söyleyerek tebriklerini ilettiler. Gelecek sezon sahnelenmesiyle ilgili gerekli kurumların müdürleriyle görüşeceklerini söyledi. Yaklaşık

altı ay sonra bir mektup aldım. Armonik ve müzikal açıdan eserimin Türk dinleyicisine hitap etmeyeceği öngörülerek talebimin reddedildiğini bildiriyorlardı. Buradan eseri gerçek anlamda incelemedikleri sonucuna varıyorum. Çünkü içerisinde "*Demirciler Demiri Nasıl Döverler*" ya da "*Keçi Vurdum Çayıra*" gibi türkülerden alıntılar da vardı.

Biraz da eserlerinizden söz edebilir misiniz?

Bugüne kadar 70 eser besteledim. *Kral Midas* isimli operam, büyük orkestra için *Uklei-Sage*, org için yazdığım *B-A-C-H Teması Üzerine Varyasyonlar* ve *Füg*, iki büyük kantat ve *Im Lichte Gottes* isimli koro eserim içlerinde en büyük ölçekli olanları. Hem piyanolu hem piyanosuz, üflemeli ve yaylı enstrümanlarla farklı topluluklar için yazılmış birçok oda müziği eserim de var. İnsan sesi ile yaylı enstrümanları birlikte kullandığım eserler de oldu. Bunlar dışında daha küçük piyano eşlikli çocuk parçaları, tiyatro müzikleri, koro müzikleri de besteledim. Son yıllarda duo eserlere yoğunlaştım. Viyola ve Piyano için Sonat, Çello ve Piyano için Fantezi bunlardan bazıları. Chopin'in 24 prelüdünden esinlenerek solo piyano için yazdığım prelüdlere de var. Bu eserlerin büyük kısmının prömiyeri Lübeck ve Eutin'de yapıldı. Kayıt edilerek radyolarda eserlerle ilgili açıklamalı programlar da yapıldı.

Yeni bir eser besteleme sürecinde belirli metotlarınız veya prensipleriniz var mı?

Atonalite taraftarı değilim. Bu şekilde yaptığım denemeler de oldu. Ama nihayetinde istemediğime karar verdim. Müziklerimin her zaman gerçek anlamda "tınlamasına" özen gösteriyorum. Sesler bir araya geldiği zaman ortaya bir anlam, ifade çıkmalı. Geleneksel kalıplara da aşırı bağlı kalmadan kendime has bir ses elde etmeye çalışıyorum. Güzel fikirler ve melodiler aklıma genellikle piyanoda doğaçlama yaparken ya da sakin bir şekilde müzik üzerine düşünürken geliyor. Bazen küçük bir motif veya armonik bağlantı

GEBERIT VARIFORM

BANYONUZDA TASARIM ÖZGÜRLÜĞÜ

Geberit Variform; benzersiz banyo mobilyalarını, şık ve modern tasarıma sahip lavabolar ile kusursuz bir şekilde buluşturur. Variform banyo serisi minimalist tasarımı sayesinde aydınlık bir görüntü sağlarken, lavaboların yalın tasarımını mükemmel bir şekilde tamamlar.

üzerine günlerce düşünerek ortaya güzel bir tema çıkardığım da oluyor. Uzun yıllar önce yazdığım eserleri revize etmek veya gözden geçirmek gibi alışkanlıklarım yok. Her müzik, yazıldığı zamanın ruh hâlini, düşüncelerini ve eksikliklerini içinde barındırmalı. Yıllar içinde oluşan değişim ve gelişimleri gözlemlemek de çok güzel.

Müziğinizi nasıl tanımlarsınız? Belirli bir Zeki Evyapan stilinden söz etmek mümkün mü veya müzikleriniz özellikle etkilendiğiniz besteciler var mı?

Eserlerimi dinleyenler genellikle müziğimin kendine has olduğunu söylüyor. Duymaktan en mutlu olduğum şey de her zaman bu oldu. Geleneksel ve modern fikirlerin, armonilerin dengeli bir şekilde harmanlandığı bir müzik dili diyebilirim. Gençlik yıllarımda özellikle

Prokofyev ve Stravinsky'den çok etkilendim. Özellikle *Uklei-Sage* isimli orkestra eserimde Stravinsky etkisi çok bariz duyulabilir. Kantatlar ve org için yazdığım *Varyasyonlar* ve *Füg* ise elbette Bach'tan ilham alarak ortaya koyduğum eserlerdi.

Güncel olarak üzerinde çalıştığınız veya günün birinde mutlaka yazmak istediğiniz belirli bir eser ya da eserler var mı?

Keman için büyük bir eser yazma fikrim her zaman vardı. Kısa süre önce ilk keman konçertomu yazmaya başladım. Henüz çalışmamın başlarındayım ve zamana ihtiyacım var. Bittiğinde güzel bir eser ortaya çıkacağını ve ilk fırsatta seslendirileceğini umuyorum. Elim kalem tuttuğu müddetçe de yeni eserler yazmaya devam edeceğim. 🎻

www.andante.com.tr // Mayıs 2022 - Sayı 187

BUGÜNDE

Multi yoğuşmalı verimliliğiyle yarın için bugünden Vaillant.

Siz de kombinin mucidi Vaillant'a terfi edin, multi yoğuşma teknolojisi ve A sınıfı enerji verimliliği ile hem cebinizi hem de geleceğimizi koruyun.

www.vaillant.com.tr

Isıtma. Soğutma. Yenilenebilir Enerji.

 Vaillant